

PERSONALITĂȚI DE VAZĂ ALE INTELECTUALITĂȚII TEHNICE DIN BASARABIA

„Faptele neridicate în cuvânt, se cufundă în uitare”
(Pindar – poet teban a.521-441 î.e.n.)

*Dumitru MANGERON – un PROFESOR între profesori***Dascălul Mangeron și școala sa.**

„Homines dum docent discunt”(Seneca).

Este nepus de greu de detașat, din întreaga activitate a unei personalități culturale de mare prestigiu, acea parte care se referă numai la îndeplinirea sarcinii sale de dascăl - adică de persoană care transmite, într-o sistematizare proprie și sub o formă originală de prezentare, informațiile cunoscute la vremea respectivă dintr-un anumit domeniu al cunoașterii - și este aproape imposibil să separi această din urmă activitate de activitățile de erudit, de savant și de creator el însuși de valori spirituale ale personalității în cauză datorită legăturilor dialectice dintre aceste forme de activitate : nimeni nu poate explica cu competență problemele unei discipline dacă nu a ajuns el însuși la o deplină și profundă înțelegere a problematicii în ansamblu a acestei discipline și, pe de altă parte, cu cât este mai profundă această înțelegere, cu atât crește capacitatea de dezvoltare, de extindere și de generalizare a ideilor în domeniul tematicii respective - adică, capacitatea de creație științifică originală - a dascălului în cauză.

Calitățile de adevărat erudit, de autentic savant și de inepuizabil creator de valori spirituale de concepție originală ale profesorului D. I. Mangeron au fost deja demonstrate în cea de-a doua parte a acestei lucrări ; sunt, de asemenea, binecunoscute calitățile de dascăl de excepție ale acestei mari personalități, care a vrăjit, prin minunatele sale prelegeri, cincizeci de generații de studenți care l-au idolatrizat în timpul studiilor și nu l-au putut uita nici până la adânci bătrânețe.

Mai puțin cunoscute sunt însă câteva trăsături caracteristice acestui mare dascăl, care îl ridică, în mod categoric, deasupra tuturor contemporanilor săi.

Este vorba, mai întâi, de deosebita sa receptivitate față de nou, de nemaiîntâlnita sa capacitate de a înțelege - înaintea celor mai mulți dintre specialiștii contemporani - a direcțiilor în care se va orienta și dezvolta gândirea științifică - ca urmare a dezvoltării tehnicii moderne de calcul și a tehnicii de măsurare a mărimilor care

intervin în procesele naturii - calități care îi făceau pe auditorii săi să trăiască cu cel puțin câteva zeci de ani în viitor.

În acest sens, autorul cărții de față își asumă răspunderea de a afirma că profesorul D, L Mangeron a fost, dacă nu unicul, în orice caz unul dintre puținii profesori ai Institutului Politehnic Iași care i-a făcut pe studenții acestui institut să înțeleagă că nivelul de pregătire profesională a lor nu trebuie raportat la prezent, ci la viitor; cea mai concludentă dovadă a temeiniciei acestei afirmații o constituie faptul că majoritatea covârșitoare a foștilor studenți ai profesorului D. I. Mangeron, ajunși în funcții de mare răspundere în toate colțurile țării, au recunoscut, cu cea mai mare obiectivitate, influența copleșitoare asupra evoluțiilor lor profesionale a acestei trăsături a personalității profesorului, influență care a contribuit hotărâtor și în procesul de conturare a propriilor lor personalități.

Formula „Am fost studentul profesorului D. L Mangeron” a constituit, pentru mulți dintre foștii săi discipoli, cea mai sigură și eficientă scrisoare de recomandare în afirmarea lor profesională.

O a doua trăsătură caracteristică a activității de dascăl a profesorului D. I. Mangeron a constituit-o puternica adaptare a disciplinei pe care o predă - fie că erau discipline matematice, fie că era vorba de disciplina de Mecanică - la specificul profilului de pregătire inginerescă a studenților cu care lucra, adaptare pe care puține cadre didactice ale Institutului Politehnic Iași de la disciplinele de cultură tehnică generală, au reușit să o facă. în măsura în care a reușit el și care a pornit de la un eveniment destul de amuzant, la care autorul acestei cărți a fost martor.

După modificarea, în anul 1953, a legii învățământului, începuse să se vânture și în Institutul Politehnic Iași ideea obligativității legării învățământului de practică, legare care implica și procesul de adaptare a disciplinelor de cultură tehnică generală la profilul ingineresc respectiv, în sensul că cel puțin aplicațiile la seminarii să fie selectate din cursurile

disciplinelor de specialitate ; se înțelege că înfăptuirea acestui deziderat – înfăptuire care avea să ducă ulterior la crearea, în Institutul Politehnic Iași, a unor colective interdisciplinare puternice de cercetare științifică - nu era nici simplă și nici imediat realizabilă, deoarece ea obliga cadrele didactice de la disciplinele de cultură tehnică generală să desfășoare un amplu și îndelungat proces de informare în problematicile disciplinelor de specialitate.

Comisiile de analiză constituite pe institut începuseră deja să vâneze exemple de încălcare a dispozițiilor în acest sens ale Ministerului Învățământului de atunci, astfel că la o ședință publică de analiză, cu care s-au încheiat investigațiile comisiilor, printre numele cadrelor didactice date ca exemple că nu respectă dispozițiile amintite ale ministerului se afla și numele profesorului D. I. Mangeron. Pretextul includerii sale pe această listă l-a constituit o aplicație de seminar nefericit aleasă de profesor din „*Culegerea de probleme de Mecanică rațională*” de N. N. Buchholtz ș.a., abia tradusă de Editura Tehnică din limba rusă, aplicație la care, spre ghinionul profesorului, au asistat și câțiva membri ai comisiei de analiză. Pentru ilustrarea legii de conservare a momentului cinetic, profesorul a ales cel mai neindicat, la vremea aceea, exemplu din culegerea menționată: cel al unui gândac, care se mișcă pe o platformă circulară orizontală în mișcare de rotație liberă în jurul unei axe fixe verticală.

Recunoscând cu o obiectivitate caracteristică numai marilor spirite justetea criticilor primite, profesorul D. L. Mangeron a declanșat un adevărat program de adaptare a disciplinei de Mecanică la profilul mecanic de pregătire inginerescă a studenților de la Facultatea de Mecanică la care preda, program care, ulterior, avea să fie adoptat și de alți colaboratori ai profesorului și care cuprindea următoarele acțiuni principale:

- traducerea, în numai o lună de zile, a celei mai adaptate - pe atunci - la profilul ingineresc mecanic, dintre cărțile de Mecanică rusești, „*Cursul de mecanică teoretică*” al lui L. G. Loițianski și A. I. Lurie (1955), în vederea punerii lui la dispoziția studenților care nu cunoșteau în suficientă măsură limba rusă pentru a putea citi cele două volume ale cărții în original. Autorul cărții menționează că el însuși a folosit această traducere a profesorului D. I. Mangeron pentru documentarea sa personală ;

- introducerea, în programul normal de învățământ al studenților, a temelor acasă, axate îndeosebi pe determinarea, prin diverse metode, a distribuțiilor de viteze și accelerații în elementele

sistemelor mecanice, teme finalizate deseori sub formă de planșe de mari dimensiuni, folosite ulterior de profesor ca material didactic ilustrativ la cursuri;

- crearea, favorizată și de dezvoltarea pe care o cunoștea atunci disciplina de *Teoria mecanismelor și mașinilor* - îndeosebi, după apariția la noi a volumelor lui I. I. Artobolevski -, a unei impresionante colecții de modele de sisteme mecanice, folosite de profesor atât ca material ilustrativ la cursuri, cât și la elaborarea subiectelor temelor pentru acasă ale studenților.

Cadrele didactice mai vârstnice de la catedrele de *Matematici și de Mecanică*, adăpostite în cele trei cămăruțe de la etaj din corpul A, repartizate Seminarului Matematic al Institutului Politehnic „Gh. Asachi”, își mai amintesc poate și astăzi de momentele revenirilor profesorului D. L. Mangeron de la orele de curs, însoțit, aproape întotdeauna, de o armată de studenți cu brațele încărcate de machete de mecanisme. Poate că multe dintre aceste cadre didactice retrăiesc, cu o undă de umor, dar și de justificată duioșie, acele momente în care profesorul, citind în ochii colegilor săi de la Seminarul Matematic al Institutului spaima și îngrijorarea că această avalanșă de machete ar putea amenința nu numai locul cărților din Biblioteca Seminarului, dar chiar și accesul persoanelor în acest Seminar, îi liniștea, cu invariabila sa replică: „*Dragii mei, nu vă îngrijorați, le vom găsi și acestora locul potrivit*”.

Încheierea acestui adevărat program de adaptare a disciplinei de mecanică - referirea se face numai la această disciplină, deoarece îndeosebi în cadrul ei profesorul D. I. Mangeron și-a manifestat marea sa receptivitate față de ideile novatoare ale timpului -, avea să se datoreze colaboratorilor profesorului de la Catedra de Mecanică a Institutului Politehnic din Iași, care - pentru a folosi o expresie binecunoscută din domeniul activității sportive -, preluând din mers ștafeta, aveau să înființeze cele patru laboratoare de mecanică ale Catedrei. Se face precizarea că la data înființării acestor laboratoare la Institutul Politehnic din Iași, în țară exista doar un singur asemenea laborator, la Institutul Politehnic „*Trăian Vuia*” din Timișoara, dar și acesta axat pe probleme de vibrații, fapt care îndreptățește să se afirme că, la Catedra de Mecanică a Institutului Politehnic Iași, au apărut primele preocupări de prezentare sistematică a teoriei disciplinei de mecanică însoțită de ilustrarea experimentală a fundamentelor fizice ale ei.

Va urma

Rubrică susținută de Valeriu Dulgheru